

BANIA (104) *sb f*

Pierwsze a jasne (w tym 2 r. błędne znakowanie), w końcowym a wahania.

sg *N* bania (28); -a (13), -ã (3), -(a) (12); -a : -ã *Mącz* (9 : 3). \diamond *G* banie (15), baniej (1); -e *RejZwierz*, *SienLek*, *RejAp* (4), *BudBib* (3), -e : -ej *FalZioł* (6 : 1). \diamond *A* banię (18). \diamond *I* banią (1). \diamond *L* bani (5). *pl N* banie (10). \diamond *G* bań (14); bań (6), b(a)ń (8). \diamond *A* banie (9). \diamond *L* baniach (3); -ach *Oczko*, -äch *RejAp*, -(a)ch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Naczynie pękate ze szkła, gliny, metalu, skóry itp., służące do przechowywania płynów, produktów sypkich, owoców oraz spełniające rolę kultową; lecytus Mącz, Calep; capsaces Mącz, Calep; seria Mącz, Cn; fidelia Calep, Cn; ampulla, canna, dolium, gemellar, guttus, rhinoceros, uter, vas Mącz; culeus, gaster Calep; amphora, obba Cn (61) : Kożdą trochę miodu chował/ Połpołu go w baniu zlewał. BierEz Q3, Q3 [2 r.]; á wley ípołem do iakiey banie íklaney/ albo Czenowey flafze *FalZioł* II 19a, I 39c, II 19a; y wílyftko naczynie miedziane ktorych wzywali ná poľludze/ zábráli. Takiež y kádzielnice/ y banie: ktore były złote [!] *Leop* 4.*Reg* 25/15; *RejZwierz* 107; *WyprKr* 119v; *BibRadz Jer* 52/19; *BielKron* 33; Guttus, Baniá nieyáka ku chowaníu kósztownych olieyów tež konew s rurką. *Mącz* 150c; Uter, pellis qua vinum aut oleum deferrí solet, Skórzány íak álbo kápfa w którey wino albo oley nozfá/ skorzana flafzá/ rzemienna oleya Baniá. *Mącz* 509d, 8c [3 r.], 33d, 37b, 143a, 386c (12); Idźcie á wyleycie z bań íwoich gniew Boży ná ziemię. *RejAp* 130v, BB2v, CC3, CC3v [3 r.], 6, 130v (23); *RejPos* 81v; *RejZwierz* 129; *HistHel* B2, B2v; *Oczko* 11; *ActReg* 22; *Calep* 162b, 275b, 417b, 448a, 588b.*

Zwroty: »jako w banię lać«: ále ty w brzuch íako w baniu bezdenną leiac *WerGość* 227.

»zawrzeć jako w bani«: Ten morze nieprzebyte záwárł/ íako w bani *KochPs* 45.

Wyrażenia: »piwo z banią«: Kóšťurámi ízermuiá/ czáfem íię y raniá: Czáfem w roboćie bywa groch y piwo z banią. *KlonWor* 50.

»bania bezdenna« (2): wody nie íyťá Banię bezdenná [!] *KochPieś* 50; *WerGość* 227 *cf* »jako w banię lać«.

2. *bot. Dynia, cała roślina, jej owoce lub nasienie; Lagenaria vulgaris Ser. Rost; cucurbita Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; bunion Mącz; calocynthis, cucurbita silvestris Cn (38) : Mymer¹ 18; na poł ítopy na głębiá íadzá banie w ziemię/ kxięžycza kwiethnia/ maia, á drugi kxięžicza marcza íieią banie *FalZioł* I 39c; yže nafienie w íedney bani íeft rozne *FalZioł* I 39c; Tež íok wycífniony z banie *FalZioł* I 39d, 2b, 16b, 39c [3 r.], 39d, 41c (22); A gdy było goráco/ zrzádził Pan Bog íž mu głowę zákrýł blufcz álbo powoy wyroíły/ drudzy pífzá banie *BielKron* 92, 85; *Cameraria cucurbita*, Korby álbo banie ktore ná dáchách/ álbo ná sklepiech roíťá. *Mącz* 32d, 27b, 28a; *SienLek* 118v, 230, X; *BudBib lon* 4/6 [2 r.], 7, 9, 10; *Calep* 275a.*

3. *zool. Ryba morska 'diodon' z rodziny diomedidae; orbis, orchis, calvaria Cn (1) : wnet do Kolumbuíá wielkość ludzi wyípu przybiegía/ maiać w rękú chleb ích obyczáiem pieczony z íioł/ banie ryby/ Káíztány wielkie *BielKron* 442v.*

4. *Otwór w ziemi wpełniony wodą mineralną, źródło lecznicze (1) : nieprzepomniéć tu powiedźieć o ówéy tłuíości/ którey przy Drohobyczy/ ná okniíkách/ álbo ná baniách/ doíyc zbieíaiá *Oczko* 17v.*

5. *Warzelnia soli lub kopalnia soli (2)* : Wyfznyewycz od woza po 2 gr Krzemyenyecz fiam przefz fzyę Them gofzczinczem może myńcz pana Połnanfkiego ale nye iako daleko y nyczwiczayno prałolom a thefz banye rozne gdzie ffol byerzą przetho rozne gofzczincze A czofzią thknye kvpczow czy rozno ydą *MetrKor* 57/117 [*idem*] 59/276.

Synonimy. 1. *dzban, flasza, kapsa, konew, kruż, łagwica, naczynie, sak, tłomok*; 2. *korba, korbas*; 4. *oknisko*.

ZZie